

**BANK XIZMATLARI SOHASIDA RAQAMLASHTIRISHNING
HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI**

Norbo`tayev Farxod Baxtiyorovich,

O`zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistr

Annotatsiya: *Maqolada bank texnologiyalari zamonaviy kommunikatsiyalar olamida katta o`rin egallashi xususida so`z yuritiladi. Shuningdek, ular axborot va telekommunikatsiya texnologiyalarining kombinatsiyasini ifodalashi yuzasidan tadqiqolar tahlil qilinadi.*

Kalit so`zlar: *bank texnologiyalar, axborot, dastur, talab, taklif, xavfsizlik, muloqot.*

Abstract: *The article discusses the importance of banking technologies in the world of modern communications. Also, studies are analyzed regarding the fact that they represent a combination of information and telecommunication technologies.*

Key words: *banking technology, information, program, demand, supply, security, communication.*

Аннотация: *В статье рассматривается значение банковских технологий в мире современных коммуникаций. Также исследования анализируются на предмет того, что они представляют собой сочетание информационных и телекоммуникационных технологий.*

Ключевые слова: *банковские технологии, информация, программа, спрос, предложение, безопасность, коммуникация.*

Kirish

Bank texnologiyalariga maxsus kompyuter dasturlari, ichki protseduralar va risklarni boshqarish bilan bog'liq turli modellar kiradi. Himoya uskunalari butun tizimda muhim rol o'ynaydi. Buning uchun odatda kriptografiya usullari qo'llaniladi. Bundan tashqari, moliya institutlari sohasida xavfsizlikka, shu

jumladan axborot komponentiga nisbatan katta ahamiyat beriladi. Shu sababli, kredit kartalari, ma'lumotlar bazalari, shuningdek, bankomatlar va kassa apparatlarini ishonchli himoya qilish uchun turli xil texnik vositalar faol qo'llaniladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi

Banklarning moliyaviy barqarorligi muvozanatli pul-kredit siyosati bilan ta'minlanadi. Hisobvaraqlar egalarining sodiqligini qozonish va mijozlar bazasini kengaytirish maqsadida zamonaviy bank texnologiyalari joriy etilmoqda. Ushbu atama moddiy barqarorlikni oshirishga va mijozlar bilan samarali hamkorlik qilishga hissa qo'shadigan tashkilot faoliyatini tahlil qilish usullari to'plamini tavsiflaydi.

Axborot, hujjatli va kompyuter texnologiyalari innovatsiyalarini joriy etish ish jarayonini optimallashtirishni ta'minlaydi va mijoz bilan samarali muloqotni tashkil qilish imkonini beradi. Xizmat ko'rsatishni yaxshilash uchun mablag'larni rivojlantirishga sarmoya kiritilishi tufayli zamonaviy yirik banklar xizmatlar ko'rsatish geografiasini kengaytirmoqda, bu esa iste'molchilarning sodiqligini oshirishga yordam beradi.

Umumiy raqobatbardoshlikni saqlab qolish uchun banklar xavf omillari va loyihalarning investitsion jozibadorlik darajasini tahlil qilishning yangi modellarini ishlab chiqmoqda. Bank texnologiyalarining mazmuni mijozning ehtiyojlarini qondiradigan va muassasaning raqobatbardoshligini ta'minlaydigan xizmat ko'rsatishni tashkil qilishni ta'minlaydigan harakatlar majmui sifatida qaraladi.

Turlari:

- axborot (hujjatli, operativ, ob'ekt);
- vizualizatsiya (mijoz bilan video aloqa);
- aloqa (IP telefoniya);
- elektron (Internet-banking, to'lovlarni qabul qilish tizimlari).

Tadqiqot metodologiyasi

Deyarli har qanday operatsiyani amalga oshirish imkonini beruvchi masofaviy xizmatlardan foydalanish strukturaning pozitsiyasini yanada mustahkamlaydi. Bank axborot texnologiyalaridan foydalangan holda muassasalar samarali hujjat aylanishini tashkil qiladi va turli bo'limlar mutaxassisleri o'rtasida samarali hamkorlikni yo'lga qo'yadi. Turlari: obyekt, hujjatli, operativ.

Bank faoliyatining axborot modelini ishlab chiqish orqali muassasa maqsadlariga erishish va mijozning ehtiyojlarini qondirishni ta'minlaydigan murosali yechim topiladi. Hujjatlar aylanishini avtomatlashtirish va bo'lim xodimlarining ish tuzilmasini rasmiylashtirish mehnat xarajatlarini kamaytirishga olib keladi. Ish jarayonini optimallashtirish xizmatlar ko'rsatish tizimini takomillashtirishni ta'minlaydi, bu esa ko'plab qulay xizmatlar mavjudligi tufayli mijozlar sonining ko'payishiga olib keladi.

Bank axborot texnologiyalaridan foydalangan holda muassasalar samarali hujjat aylanishini tashkil qiladi va turli bo'limlar mutaxassisleri o'rtasida samarali hamkorlikni yo'lga qo'yadi. Turlari: obyekt, hujjatli, operativ.

Bank faoliyatining axborot modelini ishlab chiqish orqali muassasa maqsadlariga erishish va mijozning ehtiyojlarini qondirishni ta'minlaydigan murosali yechim topiladi. Hujjatlar aylanishini avtomatlashtirish va bo'lim xodimlarining ish tuzilmasini rasmiylashtirish mehnat xarajatlarini kamaytirishga olib keladi. Ish jarayonini optimallashtirish xizmatlar ko'rsatish tizimini takomillashtirishni ta'minlaydi, bu esa ko'plab qulay xizmatlar mavjudligi tufayli mijozlar sonining ko'payishiga olib keladi.

Mijozlar bilan o'zaro munosabatlar tamoyillarini bosqichma-bosqich o'zgartirish jarayoni tufayli bugungi kunda aksariyat kredit tashkilotlari keng qamrovli xizmatni taqdim etmoqda: masofaviy xizmat ko'rsatish, foydali karta mahsulotlari, mobil banking. Raqobatbardoshlikni oshirish masofaviy xizmat ko'rsatish darajasini yaxshilaydigan videoaloqa vositalaridan foydalanishni va mavjud xizmatlar ro'yxatini kengaytirgan holda bunday tizimlarni yanada rivojlantirishni ta'minlaydi.

Mulohaza va takliflar

Aksariyat banklar kredit va valyuta bozorining jahon ishtirokchilari tajribasi asosida samarali tijorat yechimlarini ishlab chiqadilar. Rossiyada yangi bank texnologiyalarini joriy etish G'arb tijorat mutaxassisleri tomonidan taklif qilingan samarali moliyaviy modellarni yaratish va echimlarni moslashtirishga qodir bo'lgan o'z tahliliy bo'limlari va malakali xodimlarning yetishmasligi bilan to'sqinlik qilmoqda.

Banklarning ixtisoslashuvi va faoliyatining ochiq yo'nalishlariga qarab, ular asosiy xizmatlar ro'yxatidan tashqari, mijozlarga qo'shimcha bank xizmatlarini ko'rsatadilar. Har bir toifadagi shaxslar uchun qo'shimchalar ro'yxati xizmatlari boshqacha. Yuridik shaxslarga va yakka tartibdagi tadbirkorlarga xalqaro shartnomalar, valyuta operatsiyalari, qimmatli qog'ozlar va boshqa depozitlar bilan operatsiyalarni amalga oshirishga ko'maklashish choralari mijozning topshirig'iga ko'ra taklif qilinishi mumkin. Jismoniy shaxslar bir qator operatsiyalarni avtomatlashtirish, moliya bozorlarida operatsiyalarni amalga oshirish, investitsiya va tahliliy sohadagi mutaxassislarning yordami va maslahatlariga ishonishlari mumkin.

Banklarning qo'shimcha xizmatlari ixtiyoriy bo'lib, sug'urta polisini rasmiylashtirish, tegishli xarajatlar uchun kattaroq kredit berish, mijozning harakatlarini kutish, bir qadam oldinda bo'lish bo'yicha takliflar bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Raqamlashtirish - bu analog ma'lumotlar va ish jarayonlarini raqamli formatga aylantirish jarayoni. U biznes jarayonlarini avtomatlashtirish, xizmatlar sifatini oshirish, ishlab chiqarishni optimallashtirish va umuman tashkilot va banklar faoliyati samaradorligini oshirish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishni o'z ichiga oladi. Buning samarasida ijtimoiy hayot o'zgarmoqda, uning sifati yaxshilanmoqda, aholi axborot va xizmatlardan elektron foydalanish imkoniyatiga ega bo'lmoqda, sog'liqni saqlash va ta'lim tizimlari takomillashtirilmoqda.

Bankni raqamlashtirish - bu kompaniyaning samaradorligi va raqobatbardoshligini oshirish maqsadida uning biznes jarayonlariga raqamli texnologiyalar va vositalarni joriy etish jarayonidir. U ish jarayonini avtomatlashtirish, bulutli texnologiyalardan foydalanish, ma'lumotlar tahlili, narsalar interneti, sun'iy intellekt va boshqa innovatsion texnologiyalarni o'z ichiga oladi. Bank da raqamlashtirishning asosiy xususiyati ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish va inson mehnatini odatiy faoliyatdan siqib chiqarishdir. Qaror qabul qilishda bunday kompaniya kompaniya ichidagi turli manbalardan olingan ma'lumotlar va hisobot natijalari, tahliliy ko'rsatkichlardan foydalanadi.

Raqamlashtirish axborot makonining murakkabligini oshirishni nazarda tutadi. Menejer qaror qabul qilishda foydalanadigan ma'lumotlar sifat jihatidan murakkabroq va hajmi kattaroq bo'ladi. Raqamlashtirish nafaqat turli qarorlar qabul qilish, zarur ma'lumotlarni o'z vaqtida taqdim etish va boshqaruv tizimini yanada moslashuvchan qilish vaqtini qisqartiradi, balki inqirozli vaziyatlarning oldini olishga ham imkon beradi. Misol uchun, agar avtomobildagi dvigatel uning ish faoliyatini nazorat qiluvchi sensorlar bilan jihozlangan bo'lsa, avtomobil ishlab chiqaruvchisi yoki egasi mahsulotning ishlashini tahlil qilishi va uning parametrlarini zavoddagi dastlabki parametrlar bilan solishtirishi mumkin. Buning yordamida siz dvigatelga qachon rejalashtirilmagan texnik xizmat ko'rsatish yoki ta'mirlash kerakligini oldindan tushunishingiz mumkin. Bu logistika va transport kompaniyalariga o'z bizneslarini boshqarishda yordam berishi mumkin.

Xulosa

Raqamli texnologiyalar jarayonlarni avtomatlashtirish, inson mehnatini yo'qotish va dasturiy ta'minot orqali ma'lumotlarni yanada samarali boshqarish orqali tezlashtiradi, bu esa ishdagi xatolar sonini kamaytiradi. Xizmatlar sifatini oshirish. Raqamli texnologiyalar mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilash imkonini beradi, natijada mijozlar bazasi ko'payadi va kompaniya obro'si yaxshilanadi.

Xarajatlarni kamaytirish. Raqamli texnologiyalar ishlab chiqarish, mijozlarga xizmat ko'rsatish va umuman kompaniyani boshqarish xarajatlarini kamaytirish imkonini beradi.

Raqobatbardoshlikni oshirish. Raqamli texnologiyani qo'llaydigan kompaniyalar yuqorida sanab o'tilgan imtiyozlar tufayli bozorda bunday bo'lmaganlarga qaraganda ko'proq raqobatbardosh bo'lishi mumkin.

Yaxshilangan aloqa va hamkorlik. Raqamli texnologiyalar tufayli xodimlar va kompaniya bo'limlari o'rtasidagi aloqa va aloqa yaxshilanadi va bu ularning ishini samaraliroq qiladi va tezroq qaror qabul qilishga olib keladi.

Biznes jarayonlarini avtomatlashtirish. Raqamli texnologiyalar ko'plab biznes jarayonlarini avtomatlashtiradi. Bu ish vaqtini qisqartiradi va diqqatni e'tibor talab qiladigan boshqa masalalarga qaratish imkonini beradi.

Yaxshilangan ma'lumotlar tahlili. Raqamlilashtirish yordamida kompaniyaga ko'proq asosli qarorlar qabul qilishga yordam beradigan katta hajmdagi ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish mumkin.

Adabiyotlar ro`yxati:

1. Абрамова, М. А., Авис, О. У., Адвокатова, А. С. и др. Новые траектории развития финансового сектора России / отв. ред.: М. А. Эскиндаров, В. В. Масленников. – М.: Когито-Центр, 2019. – 368 с.
2. Банковские информационные системы и технологии: учебник / под ред. О. И. Лаврушина, В. И. Соловьева. – М.: Кнорус, 2020. – 528 с.
3. Диденко, В. Ю., Морозко, Н. И. Основные тренды развития индустрии финансовых технологий. – М.: Кнорус, 2018 – 176 с.
4. Современные банковские продукты и услуги: учебник / под ред. О. И. Лаврушина. – М.: Кнорус, 2020. – 302 с.